

К. Д. Олійничук

студ. III курсу

спеціальність «Право»

Науковий керівник: ст. викл. Є. М. Корнеева

ОСОБЛИВОСТІ СТВОРЕННЯ ГРОМАДСЬКИХ ОБ'ЄДНАНЬ ТА БЛАГОДІЙНИХ ОРГАНІЗАЦІЙ В УМОВАХ РЕЖИМУ ВОЄННОГО СТАНУ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ УКРАЇНИ

Воєнний конфлікт є серйозним випробуванням для будь-якої країни й суспільства загалом. У таких умовах найбільш актуальними є питання благодійності та волонтерства, оскільки вони вирішують

потреби тих, хто потерпає від війни і для цього багато людей почали збиратися, і робити свої волонтерські центри. Тому важливо мати належну організаційно-правову форму, щоб забезпечити ефективну роботу волонтерських та благодійних організацій.

Для здійснення благодійних та волонтерських ініціатив можна обрати різні організаційно-правові форми. Найпоширенішими з них є громадські об'єднання та благодійні організації. Громадські об'єднання (далі – ГО) – це добровільне об'єднання громадян із метою реалізації спільних інтересів. Ця організаційно-правова форма є більш простою та швидкою для створення, адже не вимагає реєстрації і регулюється законом України «Про громадські об'єднання» [1]. З іншого боку, благодійна організація (далі – БО), якщо та має спеціальний статус, що дозволяє збирати кошти та матеріальні блага на благодійні цілі. Така організаційно-правова форма здатна надати правовий захист та збільшити довіру до діяльності благодійної організації і регулюється законом України «Про благодійну діяльність та благодійні організації» [2]. Такі організаційно-правові форми є найбільш популярними формами юридичних осіб для цих цілей і які можуть отримати статус неприбутковості.

Але у воєнний час може ускладнюватися процес створення та реєстрації ГО та БО через обмеження на свободу зібрань та обмеження на свободу асоціацій. Для вирішення цієї проблеми можна звернутися до існуючих міжнародних правових норм та стандартів, що регулюють свободу асоціацій та зібрань в умовах кризових ситуацій. Також можна використовувати спеціальні механізми реєстрації та затвердження діяльності громадських об'єднань та благодійних організацій, які забезпечують дотримання правових норм та стандартів, але не ускладнюють процес реєстрації в умовах воєнного стану.

В умовах збройної агресії російської федерації проти України волонтерський рух та неприбуткові організації прийняли на себе чимало викликів. Нагальним постало питання створення додаткових гарантій та можливостей для волонтерів в умовах війни. Тож парламент об'єднався навколо вирішення актуальних потреб волонтерської діяльності в Україні [3]. Взагалі після реєстрації кожній благодійній чи громадській організації слід отримати статус неприбутковості для цього необхідно звернутися

до Міністерства юстиції України з пакетом документів. Вони мусять подати реєстраційну заяву за формою 1-РН державному реєстратору під час їх державної реєстрації або контролюючому органу за основним місцем обліку протягом 10 календарних днів із дня їх державної реєстрації [4]. Цей статус дає право на звільнення від оподаткування та пільги в сплаті інших обов'язкових платежів. Для отримання такого статусу організація мусить відповідати певним вимогам, зокрема, збирати кошти виключно на благодійні цілі та вести звітність про свою діяльність. І під час воєнного стану також відбувається реєстрація БО чи ГО, і так як принцип територіальності не діє, тому можна звернутися до будь-якого ЦНАП в Україні, для цього можна подавати документи як у письмовому вигляді, так і через електронну пошту. Однак, якщо заявник подає документи в електронній формі, вони повинні бути підписані кваліфікованими електронними підписами. Водночас включення до Реєстру неприбуткових організацій, є додатковою процедурою, що здійснюється місцевими управліннями ДПС на підставі окремої заяви й має відповідати вимогам Податкового кодексу України.

Водночас виникає ще одна проблема, в умовах воєнного стану можуть призвести до зменшення фінансування ГО та БО, оскільки уряд зазвичай спрямовує більше коштів на військові потреби та допомогу військовим. На наш погляд, для вирішення цієї проблеми можна звернутися до існуючих міжнародних документів та стандартів, що регулюють фінансування громадських об'єднань та благодійних організацій в умовах кризових ситуацій. Також можна залучати пожертвування та допомогу від міжнародних гуманітарних організацій та держав, які можуть підтримати роботу громадських об'єднань та благодійних організацій в умовах воєнного стану. Громадські об'єднання та благодійні організації можуть співпрацювати між собою та створювати коаліції для спільного збору коштів та здійснення гуманітарних програм, які можуть бути більш ефективними та ефективніше використовувати ресурси. Але в будь-якому разі беззаперечним є забезпечення прозорості та ефективності використання отриманих громадськими організаціями та благодійними фондами коштів, що може збільшити довіру громади та допомогти в зборі фінансів.

Водночас не кожна БО має право на збір коштів для потреб Збройних Сил України та закупівлю обладнання, наприклад, тепло-візорів. Для цього потрібно зазначити в статуті БО «сприяння обороноздатності та мобілізаційній готовності країни, захисту населення в надзвичайних ситуаціях мирного і воєнного стану» згідно до п. 15 ч. 2 ст. 3 Закону України «Про благодійну діяльність та благодійні організації». Також можна використовувати формулювання статуту, яке дозволяє БО займатись «усіма визначеними законом сферами благодійної діяльності».

Треба зазначити, що благодійна організація може бути створена у вигляді: благодійного товариства, благодійної установи, благодійного фонду [5].

Законодавство також дозволяє громадським об'єднанням займатися благодійною діяльністю, проте рекомендується закріпити цей напрям діяльності в статуті ГО. Важливо пам'ятати, що благодійність має бути визначена як додатковий напрям, а не основна мета ГО. Якщо громадське об'єднання планує займатися благодійністю у великому масштабі, рекомендується зареєструвати благодійну організацію, оскільки її діяльність набагато краще пристосована до цього виду діяльності та регулюється відповідним законодавством. Не рекомендується займатися благодійністю без відповідного положення в статуті, оскільки це може призвести до втрати статусу неприбутковості та додаткового нарахування податку на прибуток [6].

Команди платформи великих даних VKURSI та Zagoriy Foundation дослідили динаміку реєстрації благодійних організацій та проаналізували, яких ще змін зазнає філантропія в Україні просто зараз, реагуючи на виклики й можливості, згенеровані війною. Україна бачить збільшення реєстрацій доброчинних організацій, особливо тих, що займаються благодійністю, у квітні 2022 р. порівняно з квітнем 2021 р. кількість реєстрацій збільшилася у 12 разів [7]. Ці організації допомагають армії, державі та вразливим групам населення та можуть збирати кошти. Фонди, бізнеси та інші донори, які підтримують благодійні організації, займаються стратегічною філантропією. Це дозволяє некомерційним організаціям рости та ставати сильнішими гравцями, яких люди слухаються. Ці інвестори отримують соціальний ефект, такі як покращення медицини, освіти тощо,

замість грошових дивідендів. В Україні працює понад 15 тис. благодійних організацій, 8 % – зареєстровані у квітні 2022 р.

Усього від початку 2022 р. до кінця квітня в Україні зареєстрували 1656 нових благодійних організацій: 37 у січні, 43 у лютому, 377 у березні та 1199 у квітні. У топ регіонів за кількістю благодійних організацій входить Київ, Одеська і Дніпропетровська області.

Підсумовуючи вищевикладене, можна зробити висновок, що організаційно-правові форми та питання щодо благодійності та волонтерства під час війни вимагають ретельного вивчення, відповідального підходу та знання відповідних законодавчих норм.

Необхідно звернути увагу на те, яку форму обрати, які процедури потрібно пройти для отримання статусу неприбутковості, які можливості збору коштів на військові потреби та які можливості щодо використання громадських об'єднань для благодійності. Також під час війни важливо розуміти, що діяльність благодійних організацій може бути спрямована на надання допомоги військовим, пораненим та постраждалим у зоні бойових дій і для цього необхідно отримати відповідні дозволи від військових влад та органів державної влади. Зважаючи на значущість благодійності та волонтерства під час війни, ці питання потребують постійного вивчення та аналізу, щоб забезпечити оптимальну допомогу потребуючим та забезпечити правовий захист для організацій та волонтерів.

Список використаної літератури

1. Про громадські об'єднання : Закон України від 22 бер. 2012 р. № 4572-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4572-17#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
2. Про благодійну діяльність та благодійні організації : Закон України від 05 лип. 2012 р. № 5073-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5073-17#Text> (дата звернення: 11.04.2023).
3. Волонтерство. Реферативний огляд (2004–2022 р.). Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського : вебсайт. URL: <http://www.nbuv.gov.ua/node/5963> (дата звернення: 11.04.2023).
4. Для отримання статусу неприбуткової організації необхідно подати реєстраційну заяву. Державна податкова служба України. Офіційний портал : вебсайт. URL: <https://od.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/print-517748.html> (дата звернення: 11.04.2023).
5. Карпова В. Благодійні організації: порядок створення. Бухгалтер&Закон. 2015. № 16. URL: https://bz.ligazakon.ua/ua/magazine_article/BZ007753 (дата звернення: 11.04.2023).

6. Пашинський А. Реєстрація волонтерської організації під час війни. Юридична Газета online. 27 квіт. 2023 р. URL: <https://yur-gazeta.com/dumka-eksperta/reestraciya-volonterskoyi-organizaciyi-pid-chas-viyni.html> (дата звернення: 11.04.2023).
7. Динаміка реєстрацій благодійних організацій під час війни: дослідження Vkursi та Zagoriy Foundation. Vkursi : вебсайт. URL: <https://vkursi.pro/news/content/splesk-reiestratsiy-blahodiynykh-orhanizatsiy-doslidzhennia-vkursi-ta-zagoriy-foundation-234986> (дата звернення: 11.04.2023).